

แนวทางประชาธิปไตยที่เหมาะสมในทัศนะผู้เขียน

นายพนพล ชุกกลิ่น

“ประชาธิปไตยไม่ใช่รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดแต่เป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด”

“Democracy is the worst form of government except for all those others that have been tried.” -- เซอร์วินสตันเชอร์ชิลล์ปราศรัยต่อสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหราชอาณาจักร, 11 พฤศจิกายนค.ศ. 1948

คำกล่าวข้างต้น จึงอาจเป็นคำตอบของการที่ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่โลกปัจจุบันนิยมใช้มากที่สุด โดยยึดหลักปฏิบัติพื้นฐานคล้ายกันคือมีโครงสร้างที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติในรัฐสภาและเลือกผู้แทนไปเป็นรัฐบาลในฝ่ายบริหารอีกต่อหนึ่ง ขณะเดียวกันประชาชนก็อาจเข้ามีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อมในกิจกรรมทางการเมืองต่างๆตามแต่โอกาสและความประสงค์ของตน โดยยึดลักษณะพื้นฐานของประชาธิปไตย ใช้ส่วนใหญ่เป็นเสียงสนับสนุนการตัดสินใจในเรื่องต่างๆอันเป็นกิจกรรมสาธารณะ แต่ก็ยังใส่ใจดูแลเสียงข้างน้อยในสังคมอย่างเสมอภาคกัน

เมื่อแต่ละประเทศนำแนวคิดและหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยไปใช้ ก็มีกระบวนการระบอบการปกครองประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละประเทศ ทำให้ประชาธิปไตยแต่ละประเทศมีรูปแบบเฉพาะ มีกระบวนการ วัฒนธรรมการเมืองต่างกัน มีผลสำเร็จ ล้มเหลวที่แตกต่างหลากหลายดั่งนั้น ก่อนจะวิเคราะห์ประชาธิปไตยในบริบทแบบไทยๆ สำเร็จหรือล้มเหลว จะขอกล่าวถึงพื้นฐานประชาธิปไตยในบริบทสากล ดังนี้:

ประชาธิปไตยในบริบทสากล:

1. ประชาธิปไตย คืออะไร:

คำว่า“ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า“ประชา” หมายถึงหมู่คนคือปวงชนกับคำว่า“ธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ดังนั้นคำว่า“ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง“ความเป็นใหญ่ของปวงชน”

ตามคำกล่าวของอดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาอับราฮัมลินคอล์น“ประชาธิปไตย คือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน คำว่า“ประชาธิปไตย”คือ“แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”

ดังนั้น“ประชาธิปไตย”ที่คนเข้าใจกันทั่วไป ในบริบทสากลก็คือระบอบการปกครองที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันอำนาจของรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมืองโดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรง หรือผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ และการดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน

2. รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย: มี 3 แบบ

2.1 ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยบริสุทธิ์ (Pure Democracy) คือรูปแบบการปกครองโดยที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใดๆ ได้โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือผู้ทำหน้าที่แทนตน รวมไปถึงการร่างกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลเช่น ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ (Athenian Democracy)

2.2 ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) หรือประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) คือการปกครองที่ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ร่วมตัดสินใจทางการเมืองแทนตนในรัฐสภาซึ่งผู้แทนอาจมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญหรือมาจากการกำหนดโดยพรรคการเมืองหรืออาจใช้รูปแบบผสมผสานกันรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในสมัยปัจจุบันแบ่งเป็น

2.2.1 ระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) คือรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลได้รับการเลือกเข้ามาจากความเห็นชอบของรัฐสภาโดยประมุขแห่งรัฐอาจเป็นกษัตริย์หรือประธานาธิบดีก็ได้แต่ประมุขฝ่ายบริหารคือนายกรัฐมนตรี

2.2.2 ระบบประธานาธิบดี (Presidential system) คือรูปแบบการปกครองที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารแยกออกจากกันโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐและได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน

2.2.3 ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-presidential system) คือรูปแบบการปกครองที่ผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดีโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชนและมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลขึ้นมาเพื่อใช้อำนาจบริหาร

2.3 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) คือรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมนำเสนอมุมมองทางการเมือง นอกเหนือไปจากการเลือกผู้แทนเท่านั้น

3. หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย:

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยคือ "การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต" โดยใช้

3.1 หลักเหตุผลผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่นไม่มีมิชฌาตฐิคือตั้งในความคิดเห็นของตน

3.2 หลักความเสมอภาคทุกคนจะมีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

3.2.1 ความเสมอภาคทางการเมืองทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน

3.2.2 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน

3.2.3 ความเสมอภาคทางโอกาสคือทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาการรักษาพยาบาลและการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

3.3 หลักสิทธิและเสรีภาพ

3.3.1 สิทธิคือประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมายเช่นบุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาการรักษาพยาบาลมีสิทธิในทรัพย์สินของตน

3.3.2 เสรีภาพคือทุกคนมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเช่นเสรีภาพในการพูด การการเขียนการพิมพ์การโฆษณาการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

3.4 หลักการยึดเสียงข้างมากคือการปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือตัดสินใจปัญหาโดยใช้มติเสียงข้างมากแต่ในขณะเดียวกันเสียงส่วนน้อยก็ได้รับความคุ้มครองเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

3.5 หลักภราดรภาพคือการที่มนุษย์มีความรักความผูกพันกันฉันท์พี่น้องไม่แบ่งแยกภูมิภาคถิ่นที่อยู่อาศัยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติชนชั้นเพศผิวพรรณเชื้อเพื่อแผ้วเห็นอกเห็นใจกันไม่เอาัดเอาเปรียบกัน

4. วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย: ลักษณะสำคัญของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้ดังนี้

4.1 เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล ไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงขั้นทำผิดก็คิดว่าเขาถูก (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณและให้ความเคารพผู้อาวุโส) ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริงเพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้

4.2 รู้จักการประนีประนอมคือยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธีไม่นิยมความรุนแรงต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นที่ดีกว่าของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นหรือตั้งต้นแต่ความคิดเห็นของตนเองโดยไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข

4.3 มีระเบียบวินัยคือต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างสม่ำเสมอและช่วยทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ ไม่ยอมให้ผู้ใดมาละเมิดหรือก้าวท้าวสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม

4.4 มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่าตนเป็นเจ้าของประเทศและประเทศเป็นของคนทุกคนโดยสำนึกว่าการที่ตนได้รับการศึกษาสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของทุกคนดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน

5. การนำแนวคิดประชาธิปไตยไปประยุกต์ใช้ในแต่ละประเทศ

5.1 หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะเป็นแบบเดียวกัน

5.2 ประชาธิปไตยมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีองค์ประกอบแวดล้อมสังคมวัฒนธรรมแตกต่างกัน

5.3 ประเทศประชาธิปไตยใหม่ จะยึดรูปแบบประชาธิปไตยในยุโรปและอเมริกาเหนือเป็นต้นแบบเช่นประเทศไทย ยึดอังกฤษเป็นต้นแบบ

5.4 ประเทศที่ให้การศึกษาวិถีประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ดี ก็จะสามารถมีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่จะนำทางสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุขได้รวดเร็ว

5.5 สำหรับประเทศไทย การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีอายุ 85 แต่ประชาชนยังมีวิถีประชาธิปไตยไม่มากนัก สมาชิกพรรคการเมืองให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาประชาธิปไตยน้อยกว่าการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมือง

6. ปัญหาที่พบในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย:

ปี 2016 ทั่วโลกมี 192 ประเทศ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย 123 ประเทศ แม้ว่าประชาธิปไตยจะเป็นรูปแบบการปกครองล่าสุด และเป็นที่ยอมรับมากที่สุด แต่ก็ยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย อาทิเช่น

6.1 ประชาธิปไตยซึ่งก่อตั้งขึ้นใหม่ในบางประเทศด้วยแรงกดดันจากต่างชาติ โดยไม่ใช่ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจวิถีประชาธิปไตย หรืออาจขัดกับวัฒนธรรมจนไม่อาจยอมรับได้ ส่งผลให้มีประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบ ไม่มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ทำให้สังคมวุ่นวายซุลมุน การพัฒนาประเทศชะงักงัน

6.2 การเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้งรัฐบาลที่เลือกตั้งมาได้ มักเป็นรัฐบาลผสมที่ถูกจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของการรวมตัวกันเพื่อประคับประคองอำนาจเสียงข้างมาก ไม่ใช่เป็นการรวมตัวเพราะอุดมการณ์ ทำให้รัฐบาลไม่มั่นคง ขาดเสถียรภาพทางการเมืองซึ่งนำไปสู่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการที่รัฐบาลชุดใหม่ที่เข้ามาบริหารมักจะไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศจากรัฐบาลก่อนหน้าเสมอซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการลงทุนและชะลออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศ

6.3 ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถที่จะกำจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้เมื่อเวลาผ่านไปความมั่งคั่งและรายได้กระจุกตัวอยู่ในหมู่เศรษฐีและความเหลื่อมล้ำนั้นก็ยังคงเพิ่มขึ้นทุกขณะอีกด้วยนับเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความล้มเหลวในทางทฤษฎีของระบอบประชาธิปไตยนับวันความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวย-คนจน ประเทศรวย-ประเทศยากจนยิ่งห่างกันมากขึ้นเรื่อย

6.4 แนวคิดเสียงข้างมากในประชาธิปไตยก่อให้เกิดความเป็นเผด็จการเหนือกว่าระบบเผด็จการอื่นใด เพราะประชาธิปไตยมีแนวคิดที่ว่าเมื่อได้เสียงส่วนใหญ่เป็นผู้ชนะ จะทำทุกอย่างได้แม้แต่เรื่องที่ไม่เหมาะสม เช่นการที่ฮิตเลอร์ขอมติจากสภาให้สามารถแก้ไขกฎหมายได้เองโดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากสภา ซึ่งนำมาสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ในที่สุด

6.5 รัฐบาลประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้งหลายแห่ง ยังมีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งเป็นปัญหาที่กีดก้องความชอบธรรมของประชาธิปไตย

7. สาเหตุที่ทำให้ประชาธิปไตยล้มเหลวในหลายประเทศ:

ประเทศจีนไม่ใช้วิธีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยตะวันตกพรรคคอมมิวนิสต์จีนควบคุมทุกกลไกของประเทศ เปลี่ยนผู้นำระดับสูงทุก 10 ปีคัดเลือกคนเก่งตามผลงานทำให้เศรษฐกิจก้าวหน้าพัฒนาอย่างรวดเร็ว

แต่หลายประเทศที่เลือกใช้ระบบการปกครองที่เซอร์วินสตันเชอร์ชิลล์ ชื่นชมว่า เป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด กลับประสบปัญหาหลายด้านสาเหตุหลักๆที่สำคัญคือ การเลือกตั้ง ไม่ก่อให้เกิดประชาธิปไตยแท้จริงได้

7.1 การเลือกตั้ง ไม่สามารถสร้างการถ่วงดุลอำนาจแท้จริง เช่น วัลลาดีเมียร์ ปูตินได้ตำแหน่งทั้งนายกฯและประธานาธิบดีรัสเซีย มีการควบคุมกลไกการเมืองอย่างเข้มข้นแทรกแซงสื่อจับคู่แข่งทางการเมืองคุมขังและกักขังดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิดจนไม่สามารถสร้างดุลอำนาจ

7.2 ประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาจากการเลือกตั้ง ทำให้เกิดเผด็จการรัฐสภาและคอร์รัปชัน เกิดการปกครองโดยยึดผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มผู้มีอำนาจอย่างน่ากลัว เช่นในอิรักอียิปต์ซีเรียลิเบียแอฟริกาใต้ตุรกี

7.3 ประชาชนไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งภายใต้กติกาเท่าที่ผู้กุมอำนาจได้เปรียบตลอดกาลหรือเพราะความฉ้อฉลของผู้มีอำนาจ เป็นเหตุให้มีการชุมนุมประท้วงกว้างขวางรุนแรง เช่น ในประเทศไทยบังกลาเทศและกัมพูชา

8. แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยและทางออก:

ภายหลังจากสิ้นสุดยุคสงครามเย็นปี 1989 นักวิชาการชั้นนำของโลกคือศาสตราจารย์ Francis Fukuyama ได้เขียนหนังสือซึ่งโด่งดังมากเล่มหนึ่งคือ "The End of History" (จุดจบประวัติศาสตร์) ในหนังสือเล่มนี้ Francis

Fukuyama ได้ทำนายทิศทางของเศรษฐกิจและการเมืองโลกว่า“โลกจะเข้าสู่ยุคการขยายตัวของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมและการขยายตัวของระบบทุนนิยม”หมายถึง หลังสงครามเย็นปี 1989 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเริ่มเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากเผด็จการไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์หรือเผด็จการทหารมาสู่ระบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและเปลี่ยนจากระบบสังคมนิยมมาเป็นทุนนิยมซึ่งเน้นค่านิยมแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งเน้นสิทธิเสรีภาพ และการถ่วงดุล

อย่างไรก็ตาม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีปรากฏการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางที่นาย Francis Fukuyama ได้เคยวิเคราะห์ไว้หลายประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเผด็จการไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์หรือเผด็จการทหาร ไปสู่การเลือกตั้ง แต่ในทางความเป็นจริงนั้น มิได้มีลักษณะประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy) ตามที่ได้วิเคราะห์ไว้

กลุ่มแรก คือ กลุ่มยุโรปตะวันออกโดยเฉพาะกลุ่ม Visegrad ซึ่งประกอบด้วย ประเทศโปแลนด์ สาธารณรัฐเชก สโลวาเกีย และฮังการี กำลังเปลี่ยนแปลงสู่ระบบอำนาจนิยมหรือเผด็จการมากขึ้น

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มประเทศในละตินอเมริกา รวมประเทศไทยและอียิปต์ ซึ่งแม้จะมีการสกัดปราบเผด็จการทหารและมีการเลือกตั้ง แทนที่จะเป็นระบบประชาธิปไตยที่มีการถ่วงดุลหรือที่เราเรียกว่า ประชาธิปไตยเสรีนิยมการเลือกตั้งกลับกลายเป็นเพียงเครื่องมือที่นำไปสู่เผด็จการเสียงข้างมากของเอกชน ในกรณีของอียิปต์นั้นเปลี่ยนแปลงจากเผด็จการทหารมาเป็นเผด็จการเสียงข้างมากที่อิงศาสนา ในที่สุดทั้งไทยและอียิปต์จึงพบกับการรัฐประหารของทหารอีกครั้งหนึ่ง

กลุ่มที่ 3 จะมีลักษณะล้มล้างระบบเผด็จการทหารแต่ก็นำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมือง เช่นในอิรัก ซีเรีย เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 คือประเทศที่พัฒนาประชาธิปไตยฝังกว้างไกลไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศยุโรปตะวันตก เยอรมนี ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ สเปน และอื่น ๆ

- เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2008 และ 2012 ระบบประชาธิปไตยเสรีนิยมไม่ได้ช่วยในด้านการกระจายรายได้ คนระดับล่างถึงกลางจะได้ผลกระทบมากอัตราการว่างงานสูงทำให้ความชอบธรรมของระบบทุนนิยมเริ่มสั่นคลอน
- ปัญหาของผู้ก่อการร้าย โดยเฉพาะปัญหาการลักลอบในยุโรปและสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดประเด็นเรื่องความไม่ปลอดภัยและการเกลียดชังผู้ลี้ภัย ปัญหาการย้ายถิ่นฐานของชาวเม็กซิกันและมุสลิม ซึ่งต่างเข้าไปแย่งอาชีพและได้สวัสดิการเหมือนเจ้าของประเทศโดยเงินภาษีของเจ้าของประเทศ นำไปสู่ความไม่พอใจของประชาชนทำให้เกิดการต่อต้านผู้อพยพ
- ปัญหาการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีทำให้คนตกงาน โดยเฉพาะในอเมริกา การทำ NAFTA หรือ TPP ทำให้ถูกโจมตีโดยคนผิวขาวระดับล่างและไม่เห็นด้วยกับการทำข้อตกลงดังกล่าว

ปัญหาเหล่านี้ ทำให้เกิดปรากฏการณ์สำคัญคือการขยายตัวของพรรคขวาจัดและซ้ายจัด การต่อต้านทุนนิยม, การมีประชามติออกจากสหภาพยุโรป (BREXIT) , การได้ Donald Trump เป็นประธานาธิบดีคนล่าสุดของอเมริกา แทนตัวเก็งจากฝ่ายเสรีนิยม

ทิศทางเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ระบบประชาธิปไตยเสรีนิยมและทุนนิยมกำลังถูกสั่นสะเทือน และนับวันจะทวีความรุนแรงและขยายวงมากขึ้น จนเริ่มมีข้อสงสัยว่า “ประชาธิปไตยมีอยู่จริงหรือไม่ หรือแท้จริงแล้วเป็นเพียงคณาธิปไตยภายใต้ภาพลวงตาของประชาธิปไตย We live in fact in an oligarchy

ทางออกที่จะให้ประชาธิปไตยเสรีนิยมประสบความสำเร็จ และมีการฝังรากลึกได้นั้น คือต้องสร้างให้ประชาสังคม (Civil society) มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมแห่งความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่มีการถ่วงดุลได้ดีมากพอ (สหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก ความจริงมีวัฒนธรรมดังกล่าว แต่ 2 กลุ่มประเทศกำลังเผชิญกับปัจจัยด้านอื่นที่กำลังบั่นทอนความเป็นประชาธิปไตยเสรีนิยมและทุนนิยม)

ประชาธิปไตยในบริบทสังคมการเมืองไทย :

9. ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ซึ่งแตกต่างจากประชาธิปไตยแบบสากลอย่างสิ้นเชิง:

9.1 ประชาธิปไตยอาจมีความหมายในแง่เนื้อหาสาระเป้าหมายเช่นการเป็นอุดมการณ์ความเหมาะสมกับลักษณะพิเศษของชาติไทยและการสนองความต้องการของประชาชน

ในทัศนะของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหารซึ่งทำรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เห็นว่าได้กล่าวจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยแบบไทยว่า “คณะปฏิวัติมีความมุ่งหมายที่จะทำประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยมีความมุ่งหมายจะสร้างประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยให้เป็นผลสำเร็จจึงได้ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และเสนอว่าจะสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับลักษณะพิเศษและสภาพการณ์ของไทยจะสร้างประชาธิปไตยของไทยประชาธิปไตยแบบไทย” คือรูปแบบที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายรัฐบาลจะต้องมีอำนาจสูงสุดเป็นรัฐบาลของชาติอย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นรัฐบาลของพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดโดยเฉพาะซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญตามแบบตะวันตกที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนมากเกินไปซึ่งไม่เหมาะสมกับประเทศไทยเลย

รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยจะต้องเป็นสถาบันที่จะสามารถกำหนดได้ว่าอะไรคือเจตนารมณ์ของชาวไทยทั้งประเทศโดยมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองดังนั้นพรรคการเมืองและการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนจึงไม่ใช่สิ่งที่มีความจำเป็นต่อระบบการเมืองไทยสะท้อนให้เห็นว่าจอมพลสฤษดิ์ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในแง่เนื้อหาสาระเป้าหมายเช่นความเหมาะสมกับลักษณะพิเศษของชาติไทยและการสนองความต้องการของประชาชนมากกว่าการให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในความหมายที่เป็นสากลในรูปแบบวิธีการ

9.2 เป็น “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ซึ่งมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีไทย

ภายหลังการรัฐประหารจอมพลสฤษดิ์พิบูลย์แล้วถวายสาส์นแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีเนื้อความว่า“ในการปฏิวัติครั้งนี้ถึงหากจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสถาบันแห่งชาติในทางหนึ่งทางใดแต่สิ่งหนึ่งซึ่งคณะปฏิวัติจะไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงคือระบอบที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐคณะปฏิวัติจะยืนหยัดดำรงรักษาระบอบนี้ต่อไปคณะปฏิวัติได้ให้คำมั่นสัญญาในเรื่องนี้แก่ประชาชนในประกาศหลายแห่งหลายตอนที่ได้ประกาศไปแล้วและขอถวายคำมั่นสัญญาเป็นส่วนหนึ่งของพระองค์ครั้งหนึ่งรัฐธรรมนูญที่จะจัดทำขึ้นใหม่ก็คงจะรักษาระบอบนี้ไว้อย่างมั่นคงอีก” ซึ่งต่อมาได้ปรากฏเป็นสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญฉบับปี.ศ.2511

9.3 คำขวัญที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสร้างอุดมการณ์ชาติในช่วงเวลาของการทำรัฐประหารคือ“ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” เป็นการแสดงออกว่าประเทศชาติบ้านเมืองหรือรัฐชาติเป็นสิ่งสูงสุดที่เคียงคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งจะเห็นว่าแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชาติและการพิทักษ์ชาติบ้านเมืองเป็นภารกิจที่สำคัญและความสำคัญของชาติย่อมควบคู่ไปกับการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย

9.4 ใช้แนวคิดผู้นำตามประเพณีแบบ“พ่อปกครองลูก” เป็นแนวคิดที่ว่าผู้นำของรัฐไทยควรเป็นทหารผู้ปกครองที่พึงเหมาะสมควรที่จะเป็นผู้ดูแลปกครองประเทศโดยเบื้องหลังของตัวผู้นำมีการใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นลักษณะประการสำคัญเห็นได้จากคำกล่าวของจอมพลสฤษดิ์เปิดการประชุมในการอบรมกำนัน 4 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้“...แม้ในสมัยนี้จะได้มีระบบการปกครองเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นไม่เรียกว่า“พ่อ” เหมือนแต่ก่อนข้าพเจ้าก็ยังยึดมั่นนับถือคิดและประเพณีโบราณของไทยเราในเรื่องพ่อปกครองลูกเสมอชาติเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ผู้ปกครองไม่ใช่อื่นไกลคือหัวหน้าครอบครัวใหญ่นั้นเอง...ต้องถือว่าราษฎรทุกคนเป็นลูกหลาน” นั่นก็คือผู้ปกครองหรือพ่อขุนมีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองในฐานะของผู้นำประเทศซึ่งสามารถใช้อำนาจเด็ดขาดหากประชาชนคนใดไม่เชื่อฟัง

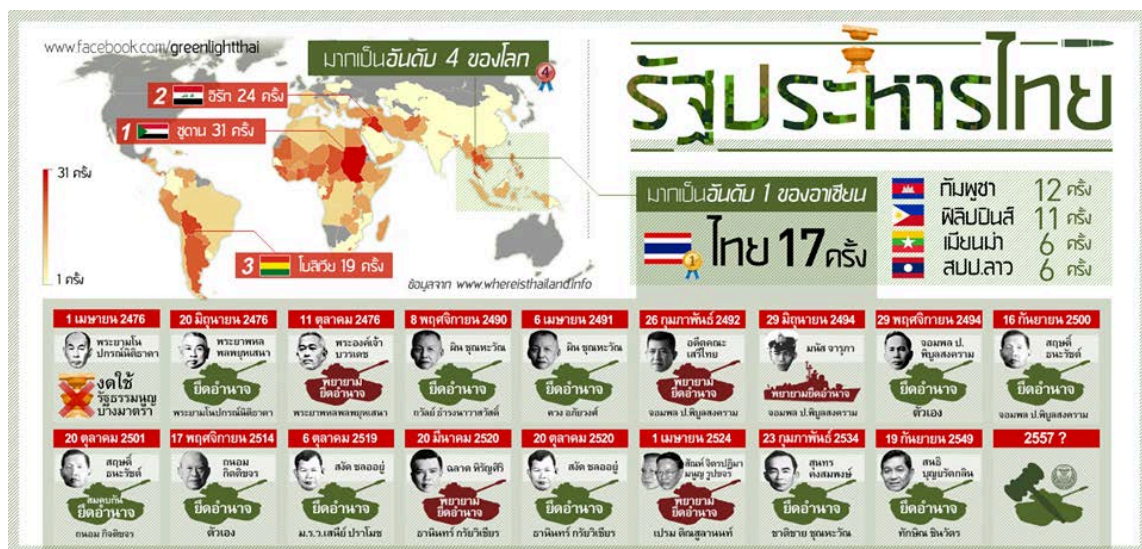
10. ประชาธิปไตยในประเทศไทย สำเร็จหรือล้มเหลว

นับตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองที่ดำเนินภายใต้กรอบของระบอบประชาธิปไตยแต่ถูกปรับเปลี่ยนสาระสำคัญให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีและสถานการณ์ของประเทศไทยจนทำให้มีรูปแบบที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในความหมายที่ยอมรับกันมานานอารยประเทศโดยสิ้นเชิง เรามีวิวัฒนาการระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆมาแล้ว 85 ปี มีรัฐบาล 61 คณะ มีนายกรัฐมนตรี 29 คน มีการรัฐประหาร 18 ครั้ง สำเร็จ 13 ครั้ง มีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ

การรัฐประหารครั้งล่าสุด พลเอกประยุทธ์จันทร์โอชาให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พ.ค. 2557 นับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 18 และยังคงดำรงอยู่ในวาระจนถึงปัจจุบัน (ปี 2560) ซึ่งเรากำลังใช้ประชาธิปไตยในยุคเปลี่ยนผ่าน คือ กำลังจะเปลี่ยนจากรัฐบาลทหาร ไปสู่รัฐบาลจากการเลือกตั้งในปี 2561

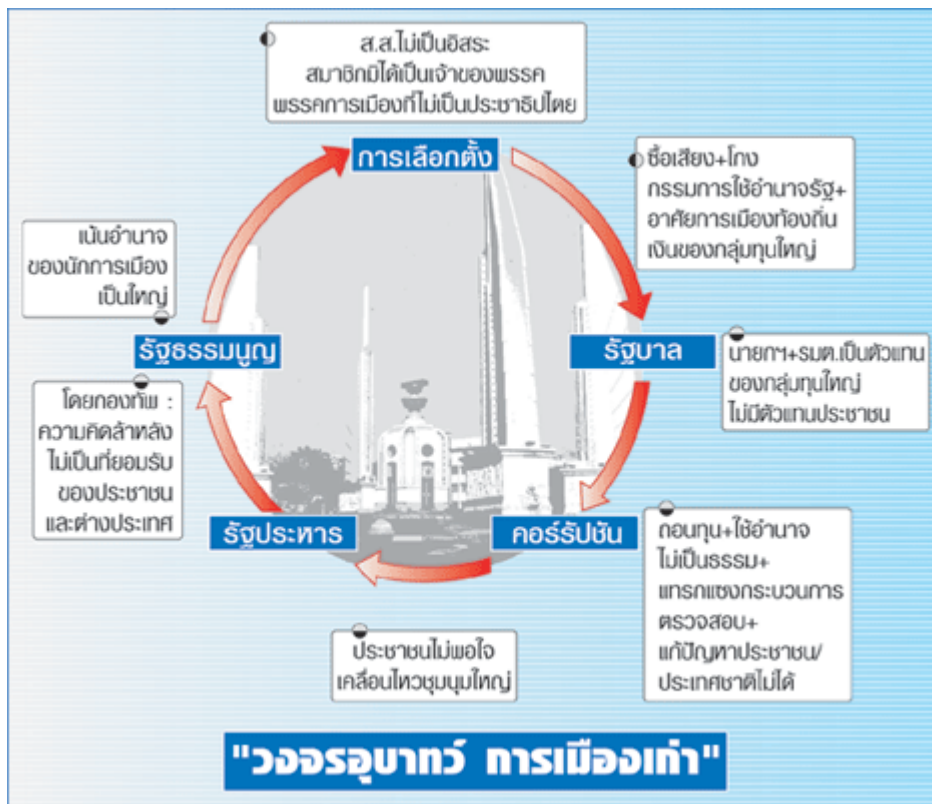

ข้อมูลจากเวปข่าวไทยรัฐ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ประเทศไทยครองแชมป์อันดับ 1 ประเทศที่มีการรัฐประหารมากที่สุดในอาเซียนและการรัฐประหารครั้งที่ 18 ทำให้ประเทศไทยยังคงครองอันดับประเทศที่มีการรัฐประหารบ่อยที่สุดเป็นอันดับ 4 ของโลก

การรัฐประหารครั้งที่ 18 รวมถึงการรัฐประหารก่อนหน้านี้ก็อีกหลายครั้ง แม้ไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย แต่ก็ต้องยอมรับว่า ขณะนั้นสถานการณ์บ้านเมืองที่ตั้งอยู่ท่ามกลางความคุุเดือดและขัดแย้งมาเนิ่นนาน ประชาชนกำลัง

ต้องการทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกฝ่ายและทุกคนในประเทศซึ่งการประกาศยึดอำนาจจากทหารเพื่อยุติความขัดแย้งที่กำลังบานปลายในห้วงเวลานั้น อาจเป็นคำตอบที่ประชาชนจำนวนไม่น้อยพึงพอใจ

อาจเรียกได้ว่า ไทยมีประชาธิปไตยไม่เต็มใบมาตลอดวิวัฒนาการ 85 ปี บริบทของสังคมไทยที่ทำให้ มีจุดอ่อนไม่สามารถพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเต็มใบ คือ ความคุ้นชินต่อระบบอุปถัมภ์ การพึ่งพิงผู้มีตำแหน่งฐานะ ไม่ได้ยึดหลักประชาธิปไตยมาใช้ดำเนินวิถีชีวิต จึงเป็นปัจจัยหลักที่สร้างความอ่อนแอให้กับประชาชนแม้จะมีความพยายามที่จะสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดขึ้น แต่ไม่สำเร็จด้วย ๒ ปัจจัย นั่นคือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งคอร์รัปชัน และทหารทำรัฐประหารสลับกันเป็นวงจรรูปาคู่

ความล้มลุกคลุกคลานของประชาธิปไตยไทย เริ่มจากการที่คณะราษฎรทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองตามกระแสโลกโดยไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานความพร้อมของประชาชน ประชาธิปไตยที่ถูกนำไปกล่าวอ้างตลอดระยะเวลา 85 ปี เป็นเพียงการเปลี่ยนจากขั้วอำนาจเดิมไปสู่ขั้วอำนาจใหม่ของแต่ละยุคสมัย เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงหลักประชาธิปไตยที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรเกิดวาทกรรมว่า “ประชาธิปไตยคือเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งและการเลือกตั้งคือประชาธิปไตย” ตรรกะที่สามารถครองเสียงข้างมากได้ก็สามารถอ้างความชอบธรรมว่าเป็นรัฐบาล ประชาธิปไตยใช้อำนาจเพื่อการคอร์รัปชันเผด็จการรัฐสภาออกกฎหมายไม่ชอบ ทุจริตเชิงนโยบาย ดังนั้น การเลือกตั้งจึงไม่ใช่เครื่องยืนยันว่าประชาชนจะได้ตัวแทนที่ดี

ในทางตรงข้าม ภาพของรัฐบาลเผด็จการในปี 2557 ได้รับการอ้าแขนต้อนรับจากชาวไทยอย่างล้นหลามแทนการประณามสาปแช่ง ก็สร้างความงุนงงให้กับนักประชาธิปไตยชาวตะวันตกไม่น้อย นั่นเป็นเพราะบริบทการเมืองไทยแตกต่างจากบริบทการเมืองตะวันตก ทำให้ประชาธิปไตยไทย มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศอื่นมาลอกเลียนแบบได้

สถานการณ์การเมืองไทยในวันนี้ จึงอยู่ในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรัฐบาลเผด็จการ จะปูพื้นฐานไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่สดใสกว่าเดิม สอดคล้องกับบทความวิชาการซึ่งมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเป็น“หลักฐาน” ว่ารัฐประหารครั้งล่าสุดนี้เป็นประชาธิปไตย” คือ“The Democratic Coup d’Etat” เขียนโดยโอซานโอ. วารอล (Ozan O. Varol) ศาสตราจารย์กฎหมายจากมหาวิทยาลัยลูวิสแอนดคลาร์กสหรัฐอเมริกาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการHarvard International Law Review ในปี 2012 ในบทความชิ้นนี้วารอลเสนอว่ารัฐประหารอาจไม่ทำลายประชาธิปไตยโดยอัตโนมัติแบบที่นักวิชาการหลายคนเชื่อก็ได้จะต้องดูเงื่อนไขแวดล้อมตอนเกิดรัฐประหารและผลพวงที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นก่อนที่จะสรุปได้ว่ารัฐประหาร“ทำลาย” ประชาธิปไตยหรือ“สร้างเสริม” ประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งกว่าเดิมแค่ไหน

11. สาเหตุที่ระบอบประชาธิปไตยไทยไม่ประสบความสำเร็จ :

ปัญหาวิกฤตการณ์เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาซึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบทอีกด้วยจึงทำให้การเมืองไทยปั่นป่วนวุ่นวายไม่มีที่ที่จะยุติลง และยังส่งผลถึงปัญหาในหลายๆด้านทำให้ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากและทำให้เสื่อมลงอย่างเรื่อยๆจนไม่สามารถแก้ไขปัญหามาได้อย่างทันที่

ในปัจจุบันการเมืองไทยยังขาดประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาของสังคมซึ่งยังเป็นปัญหาของระบบการเมืองไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหานั้นในด้านต่างๆมีดังนี้

11.1 คิดว่าประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง ให้ความสำคัญกับวิธีการ แทนการปลูกฝังเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย

11.2คิดว่ารัฐธรรมนูญจะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จึงทำให้เน้นการแก้ไขตัวบทแทนการแก้ที่รากของปัญหา คือ “คน” การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ บ่อยครั้งจนเกินไปทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้

11.3 การใช้รัฐธรรมนูญการตีความเจตนาของรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้มีอำนาจในประเทศพยายามตีความรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง

11.4ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทยซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันความไม่ยุติธรรมของกระบวนการทางสังคมต่างๆรวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆในสังคมเกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นต้น

11.5ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยเช่นการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งของประชาชนนักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากเกินไปการไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนก่อนการเลือกตั้งเป็นต้น

12. ประชาธิปไตยคือการปกครองที่เหมาะสมที่สุด?:เงื่อนไขสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่ดี

ระบอบการเมืองการปกครองที่ดีจะต้องทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีถึงแม้จะทำให้คนทั้งสังคมอยู่ดีกินดีไม่ได้แต่อย่างน้อยต้องทำให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ดีกินดีระบอบการเมืองที่ทำให้คนส่วนน้อยของสังคมจ่ำรวยเสพสุขแต่คนส่วนใหญ่อดอยากยากจนไร้ความรู้ไม่มีอนาคตต้องมีชีวิตอยู่กับความทุกข์ยากยอมไม่ใช้ระบอบการเมืองที่ดี

ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญคือหลัก "อำนาจอธิปไตยของปวงชน" หลักการนี้เชื่อว่าถ้าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศประชาชนจะใช้อำนาจอเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเองตามหลักการที่ว่า"ชนชั้นใดบัญญัติกฎหมายยอมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น" เมื่อประชาชนเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเองและบริหารเองประโยชน์ยอมเป็นของประชาชน

แต่สังคมที่มีขนาดใหญ่ประชาชนมาใช้อำนาจโดยตรงไม่ได้จึงต้องใช้ตัวแทนเมื่อต้องใช้ตัวแทนจึงต้องมีการเลือกตั้งเรียกว่าระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทนการเลือกตั้งที่จะให้ได้ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงจึงต้องเป็นการเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรมและโปร่งใสการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตไม่เที่ยงธรรมไม่โปร่งใสเต็มไปด้วยการซื้อสิทธิขายเสียงจึงไม่ใช่การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยแต่เป็นระบอบ "ธนาธิปไตย"

ระบอบ "ธนาธิปไตย" คือระบอบที่นักเลือกตั้งใช้อำนาจซื้อ "อำนาจ" จากประชาชนเมื่อได้อำนาจแล้วนักเลือกตั้งก็จะใช้อำนาจ"กอบโกยผลประโยชน์"ให้กับตนเองและพรรคพวกกลายเป็นชนชั้นปกครองที่มีทั้ง"อำนาจและความมั่งคั่ง" ส่วนประชาชนกลายเป็นเหยื่อของนักเลือกตั้งที่มีแต่ความอดอยากยากจนไม่มีอนาคตดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยขณะนี้

ฉะนั้นระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่ดีก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้เท่าทันที่จะเลือกคนดีมาเป็นผู้ปกครองเท่านั้นเพราะมีแต่คนดีเท่านั้นจึงจะใช้อำนาจทำสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสังคมใดก็ตามที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เท่าทันที่จะเลือกคนดีเป็นผู้ปกครองระบอบประชาธิปไตยก็จะกลายเป็น "ซื้ออ้าง" ของ "นักเลือกตั้ง" ทรวราชที่ใช้ประชาชนเป็นเหยื่อของตน

มีหลายประเทศในโลกนี้ที่อ้างว่าปกครองด้วยระบอบ "ประชาธิปไตย" แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยากจนอย่างถาวรยั่งยืนและมั่นคงและมีที่ท้าวาจะเป็นอมตะนิรันดร์กาลในขณะที่ "นักเลือกตั้ง" ที่เป็นผู้ปกครองกลับยิ่งร่ำรวยเสพสุขและมีอำนาจล้นฟ้าดังนั้นระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่ดีสำหรับสังคมไทยก็ต่อเมื่อประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่มีความรู้เท่าทันที่จะเลือกคนดีเป็น"ผู้แทน"ของตนเงื่อนไขนี้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของสังคมไทยที่จะต้องทำให้ปรากฏเป็นจริง

แนวทางประชาธิปไตยที่เหมาะสมในทัศนะผู้เขียน

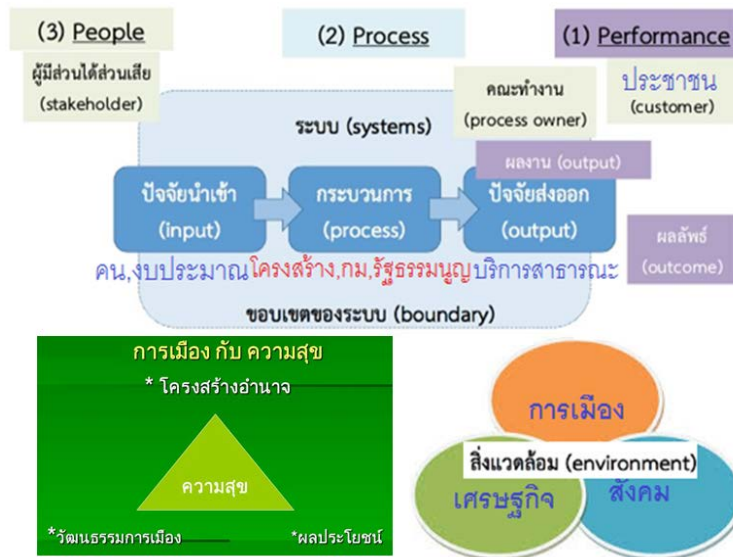
การปกครอง คือ การบริหารจัดการทางการเมือง, การจัดสรรโครงสร้างอำนาจ, วัฒนธรรมการเมือง, ผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายคือ พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนรวม ให้กินดีอยู่ดี มีความสุข มั่งคั่งอย่างพอเพียง สร้างความยุติธรรม ความมั่นคงของประเทศ หากการปกครองใดที่นำไปสู่เป้าหมายนี้ได้ จะเป็นการปกครองแบบเผด็จการ หรือ ประชาธิปไตย หรือ ราชาธิปไตย คงไม่แตกต่างกัน

ประชาธิปไตย คือกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีความซับซ้อน มีผู้เกี่ยวข้องและองค์ประกอบมากมาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามหลักการประชาธิปไตยที่ตั้งไว้คือ ประชาชนมีความสุข เสรีภาพ ความเสมอภาค โดยใช้เครื่องมือทางการเมืองต่างๆ ภายใต้ความสัมพันธ์ของการเมืองเศรษฐกิจ สังคม

หากนำแนวคิดเรื่องระบบมาอธิบาย จะเห็นว่าในการทำให้เกิดผลลัพธ์ใดๆ ต้องอาศัยทั้งปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ นั่นคือ การจัดสรร คน งบประมาณ โครงสร้างอำนาจ ผลประโยชน์ วัฒนธรรมทางการเมือง โดยคำนึงถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างให้เกิดงานบริการสาธารณะซึ่งเป็นผลผลิตส่งมอบให้กับประชาชน หากบริการของรัฐมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ ได้ตามหลักเกณฑ์พื้นฐานที่กล่าวไว้ตอนต้น ก็เรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

ความสำเร็จของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยขึ้น ไม่ใช่เพียงการอาศัยรัฐธรรมนูญ แต่อาศัยตัวแปรหลักๆ 3 ตัวแปรดังนี้

แนวคิดเรื่องระบบ (Systems Concepts)

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเมืองในหลายมิติ จะต้องเอื้ออำนวยต่อการปฏิรูปและการพัฒนาระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่นคนต้องมึระดับการศึกษาสูงในระดับหนึ่งมีความตื่นตัวทางการเมืองมีเขตชุมชนเมืองมากพอมีรายได้ภายใต้เศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมในระดับหนึ่งทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้จะมีส่วนเสริมการพัฒนาแบบประชาธิปไตย

2. โครงสร้างและกระบวนการซึ่งได้แก่การร่างรัฐธรรมนูญให้มีระบบการเลือกตั้งการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจของฝ่ายบริหารการควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารการทำหน้าที่และการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติการส่งเสริมตุลาการการปกป้องรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้กฎหมายให้เกิดนิติธรรม นิติรัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการปกครองตนเองการแสดงประชามติพิจารณาพิจารณา ฯลฯ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดถ้าประชาชนไม่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยถ้าผู้นำทางการเมืองขาดจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยการปฏิรูปการเมืองและการพัฒนาระบบการเมืองปกครองแบบประชาธิปไตยไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้แม้จะมีตัวแปรอีกสองตัวที่กล่าวมาเบื้องต้นอยู่ครบถ้วนก็ตาม แบ่งออกเป็นสองส่วนส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนและส่วนที่เกี่ยวกับผู้กุมอำนาจทางการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองได้แก่ผู้ซึ่งมีบทบาทในทางนิติบัญญัติและบริหารรวมทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีความตื่นตัวทางการเมืองมีจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยเชื่อในความเสมอภาคเคารพสิทธิของผู้อื่นพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองมีความยุติธรรมไม่ขายสิทธิขายเสียงมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว

วัฒนธรรมของกลุ่มผู้นำทางการเมืองจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความเชื่อและศรัทธาอย่างแรงกล้าในระบบประชาธิปไตยมีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นทางการเมืองที่จะสถาปนาระบบเพื่อประโยชน์ของมวลชนมีจิตวิญญาณของนักประชาธิปไตยระบบประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้นำทางต้องมีศรัทธาอย่างแรงกล้าในระบบประชาธิปไตยและมีจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยสูง พฤติกรรมที่แสดงออกจะอยู่ในกรอบของหลักการประชาธิปไตยและกติกาสถาปัตยกรรมรัฐธรรมนูญ เป็นตัวอย่างที่ดีให้ประชาชนศรัทธาต่อระบบประชาธิปไตยแท้จริง

“รวมกับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้แยกกันเมื่อไรการเมืองก็กลายเป็นการทำลายโลกขึ้นมาทันที”

ความยากที่สุดในการจัดการองค์ประกอบทางการเมืองข้างต้น คือการจัดการคน ซึ่งหมายถึงทั้งประชาชน ผู้นำ และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด หากคนหนึ่งคนใดในกระบวนการไม่มีศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ไม่มีความพอดี มีแต่ความอยากเอารอดเอาเปรียบ ฉกฉวยโอกาส ทำลายล้างเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพรรคพวก แม้จะมีโครงสร้าง วัฒนธรรมที่ดีเพียงใด ก็ไม่อาจนำไปสู่เป้าหมายคือความผาสุก กระจายผลประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ถ้าเปรียบเทียบจิตใจที่คดโกงเป็นเครื่องปรุงคุณภาพถูก ถึงแม้วัตถุดิบและกระบวนการจะดีเพียงใด ก็ไม่สามารถปรุงอาหารให้อร่อยได้

ประเทศไทยเป็นประเทศที่โชคดี ที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมายาวนาน มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นตัวอย่างการปกครองบริหารประเทศโดยใช้ธรรมาธิปไตยตลอดเวลาแห่งการทรงงาน จนสร้างศรัทธา และความเจริญผาสุกให้กับไพร่ฟ้าอย่างทั่วถึง ใช้หลักทศพิธราชธรรมในการปกครอง และสร้างสรรค์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับทุกกิจกรรมในวิถีชีวิต เพื่อให้พสกนิกรพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ตลอดมา

ดังนั้น ทั้งประชาชน และ ผู้นำประเทศ จึงจำเป็นต้องมีธรรมะในการบริหารใจตน และยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจิตใจ ไม่ให้ตกในความต้องการเอารอดเอาเปรียบผู้อื่น ช่วยกันสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

ท่านพุทธทาสภิกขุได้เคยนำเสนอระบอบการปกครองที่เรียกว่าธรรมาธิปไตย ไว้ดังนี้

“ต้องหวานพีชธรรมก่อนพีชประชาธิปไตย”

“ประชาธิปไตยที่ว่าเป็นของประชาชนเพื่อประชาชนโดยประชาชนนั้นใช้ได้เฉพาะประชาชนที่มีธรรมเท่านั้นถ้าประชาชนไม่มีธรรมมันก็จะกลายเป็นประชาธิปไตยเท่านั้นเองดังนั้นต้องหวานพีชธรรมก่อนพีชประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเพื่อลดหรือป้องกันความเห็นแก่ตัวถ้าเห็นแก่ตัวก็มีแต่ประชาธิปไตยโดยไม่รู้สึกรู้หาเห็นแก่ตัวจึงเป็นรากฐานของประชาธิปไตยประชาธิปไตยแท้จริงมีแต่ความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นของมีได้ยากสำหรับปุถุชนสมัยนี้ที่บูชาวัตถุ

ธรรมีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในตัวเองเพราะหมายถึงความไม่เห็นแก่ตัวอยู่โดยธรรมชาติอยู่อย่างไม่เห็นแก่ตัว”

วาทกรรมทางการเมืองของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ปอ ปยุตโต เกี่ยวกับธรรมะกับประชาธิปไตย ซึ่งตอบคำถามความล้มเหลวของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี คือ “ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่มี”

ภาพด้านล่าง เป็นการนำมิติทางโครงสร้างการจัดการ มาซ้อนรวมกับธรรมะพื้นฐาน , ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และธรรมาธิปไตย กลายเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับคนไทยในทัศนะของผู้เขียน

อ้างอิง

1. บล็อกเศรษฐกิจการเมือง, บล็อกเกอร์-สำนักข่าวเจ้าพระยา วันที่29 กรกฎาคม 2016, บทความเรื่อง ปัญหาและแนวโน้มประชาธิปไตยในโลกโดยรศ.ดร.สมชาย ภาคภาสนวิวัฒน์
2. จำนวนประเทศในโลกที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในปี 2016 ,www.quora.com
3. บทความ ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยผู้เรียบเรียง สุมาลี พันธุ์ยุรา ,เว็บไซต์สถาบันพระปกเกล้า ,<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B9%84%E0%B8%95%E0%B8%A2%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2> , <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย>
4. สถิติการรัฐประหาร, สำนักข่าวไทยรัฐ: <https://www.thairath.co.th/clip/10442>
5. วงจรอุบาทว์ การเมือง, สำนักข่าวผู้จัดการ <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=951000076378>
6. เจื่อนใจประชาธิปไตยที่ดี, รศ.ดร. สมบัติ อารังธัญวงศ์ <https://www.facebook.com/Prof.SombatThamrongthanyawong/posts/745601135480880>
7. ประชาธิปไตย'ล้มเหลวเพราะ เลือกลงตั้งโดยไม่ถ่วงดุลอำนาจ, นิตยสารรายสัปดาห์The Economist, บล็อกเกอร์-สุทธิชัย หยุ่น,<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/568079>
8. วาทกรรมทางประชาธิปไตย#๑๑ปีพุทธทาส #พุทธธรรมกับสังคม, สมเด็จพระพุทธทาส, หอจดหมายเหตุพุทธทาส